

ה. אסור לעשות בית בתבנית ההיכל, וכן אכסדרה – בתבנית אולם, או חצר – תבנית עזרה. וכן שלחן ומנורה כשל המקדש. אבל עושה מנורה במספר קנים אחר, או שעושה מחומר שאינו כשר למנורה שבמקדש. [ונחלקו תנאים בשל עץ, האם כשרה במקדש אם לאו].

א. אין איסור אלא בעושה בבית וחצר וכד' כפי מדתם שבמקדש, באורך ברוחב ובגובה, אבל אם שינה במקצת מותר (רש"י ו"ש"פ).

ובמנורה, הואיל וגובהה אינה מפורש בתורה, אסור אפילו אינה גבוהה י"ח טפחים (פוסקים).
ב. יש מצדדים לומר שבזמן החורבן אין איסור זה אמור, אלא בכל תקופת הבית אסור לעשות כתבנית הבית הבנוי באותו הזמן. וי"א שאפילו בזמן הזה אסור לעשות כתבנית בית שני, או אף כתבנית בית ראשון (ע' בית אפרים או"ח י; פתחי תשובה יו"ד קמא סק"ג; מנחת חינוך רנד; מקדש דוד קדשים א סק"ג).

ג. משמע שאין איסור לעשות כתבנית הלשכות שבמקדש והר הבית, אם משום שאין להם תבנית מסוימת לעיכובא, אם משום שאינם בכלל 'שמיני'. והוא הדין לשאר כלים שאינם מנויים כאן (עפ"י מקדש דוד קדשים א סק"ג ב סק"א).

עשו לו אחרים – אסור להשהותם, שכיון שעשויים לשימוש, דרך תשמישם אסרה תורה (רשב"א, ר"ן בשם מהר"ם). ויש אומרים שאין זה בכלל האיסור (עתוס' ורא"ש) אם לא מפני החשד (ע' בהגר"א יו"ד קמא). ויש מי שצדד שאפילו איסור מדרבנן אין להשהותם (עפ"י מקור מים חיים קמא, ח).

דף מג

סח. א. האם עובד כוכבים מבטל עכו"ם של עובד כוכבים אחר?

ב. האם גוי קטן מבטל?

ג. האם יש ביטול בעל כרחו?

ד. האם יאוש מעכו"ם שאבדה לו נחשב כביטולה?

א. עובד כוכבים מבטל עכו"ם של עובד-כוכבים אחר (גם כשזה עובד לפעור וזה למרקוליס. להלן סד:).

ב-ג. למדו ממעשה דרבי אלעזר הקפר בריבי, שכל שאינו יודע בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה, כגון קטן – אינו מבטל.

וכן למדו שיש ביטול בעל כרחו, ולכך לאחר שאמר לו לבטלה ולא רצה, סתרו וביטלה.

יש מי שכתב שע"ז של מתכת, הואיל וחזרת לקדמותה, אין מועיל ביטול בעל כרחו (משל"מ

ע"ז ה, ט בשם מעשי חייא עפ"י התוס' מד. ד"ה כאן).

ד. עבודת כוכבים שאבדה במקום שהרבים מצויים שם, אעפ"י שמתיאש מלשוב ולעבדה, אביי אמר שאין זה ביטול, כי עדין מקוה שימצאנה גוי ויעבוד לה, או אף אם ימצא ישראל – סובר שמתוך שדמיה יקרים, ימכרנה לעכו"ם ויעבוד לה.

הפקירה – הרי זה ביטול (עפ"י רמב"ן). וע"ע לקמן.

דפים מג – מד

ט. כיצד מאבדים עבודת כוכבים?

- איבוד עבודת כוכבים – רבי יוסי אמר: שוחק וזורח לרוח או מטיל לים. [כשמטיל לים המלח אין צריך שחיקה, אבל לשאר נהרות שיש חשש שיגיע לידי אנשים – צריך שחיקה. כן אמר רבה (בפסחים כח). ומבואר שם בתוס' שגם רב יוסף מודה לדין זה. אבל כאן נקטו התוס' שלרב יוסף צריך שחיקה אף בים המלח].
- ולדברי חכמים אסור לשחוק ולזרות אלא במקום שאינו מגדל צמחים (תוס') או שוחק וקובר את השחיקה (תור"פ פסחים כח), שהרי נהנה בדישון הקרקע ע"י השחיקה ונאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם.
- א. לפרש"י ורשב"ם משמע שאפילו לחכמים מותר לשחוק ולזרות לים ולנהר. והתוס' חולקים וסוברים שבנהרות אסור, משום זיבול גדוהיהם.
- ב. הלכה כרבי יוסי, כי הזבל אינו גורם יחיד בגידול הצמחים אלא בצירוף הקרקע, וזוהו גורם – מותר' (כדלהלן מט; רמב"ם ע"ז ח, ו; יו"ד קמו, יד. אבל מלשון התוס' (להלן סב: ד"ה אתי) משמע שלכתחילה יש לחוש לדעת חכמים [כן הורה רב חסדא שם] שאמרו אף הוא נעשה זבל'.
- להלכה, כשמטיל לים המלח אין צריך שחיקה (בה"ג ריש הל' ע"ז; יו"ד קמו, יד בב"י ש"ך ועוד). ויש מי שפסק שצריך (עב"ה שם).
- ג. שחיקה זו נעשית ע"י שריפה, שכל עבודה זרה תחילה בשריפה, בדומה לעגל הזהב (ר"ת בתוס' חולין פח רע"ב. [וצ"ב במש"כ בשו"ת עונג יום טוב ר"ס צה]).
- ד. כשמכוין לזבל בה קרקע – אסור לדברי הכל (תוס'). וכן אפר הע"ז שנתבערה כהלכתה אסור בהנאה שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (פסחים כו; רמב"ם ז, תוס' תמורה לג: יו"ד קמב, א).
- ה. האיסור לזרות משום חשש עשיית זבל, אפשר שאינו אלא מדרבנן (ע' לעיל מב: וברש"י ותוס' מה:).

דף מד

ע. א. העובד ע"ז לדבר שאינו שלו, האם אסרו?

ב. מרחץ העומד בחצר עבודת כוכבים, האם מותר לרחוץ בו ומדוע?

- א. אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ולכך לדברי חכמים נחש הנחושת שעשה משה רבינו לא נאסר על ידי המשתחוים לו, כיון שהיה שייך למשה (עשה לך שרף). [אם עשה מעשה בגוף הדבר – מבואר להלן נד. עבד מדעת בעליו – להלן נג].
- יש מי שכתב להוכיח שאין אדם אוסר דבר הפקר, עכ"פ כשאינו עושה מעשה בגוף הדבר (עפ"י עונג יום טוב פב. [ועע"ש בסי' קו. לא הבנתי הוכחתו מכאן, שהניח הנחה פשוטה שהנחש היה הפקר ולא ירשוהו ירשי משה, וזאת מניין?]. וע' גם במקור חיים תמה סק"ט; אמרי בינה שחיטה יב).
- ב. זה היה מעשה ברבן גמליאל שרחץ במרחץ של אפרודיטי. ונימק ההתר בכמה טעמים:
(א) הואיל והמרחץ קדם לעבודת כוכבים, הרי היא באה בגבולו (ואין בכחה לאוסרו לגזול את הרבים. רש"י).